

συναθιάζειν εἰς τὸ πλευρόν του ἡ ἀθάνατος θεὰ ἔχουσα στολισμένην τὴν κεφαλὴν μὲ τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας καὶ κρατοῦσα τὴν λύραν. Ἐπέγυνεν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν εἰς τὴν πληγωμένην καρδίαν του, ὡδήγει καὶ ὑπεστήριζεν αὐτὸν κινδυνεύοντα νὰ πέσῃ, ὅτε δὲ ἐθλῶντο τὰ γόνατά του ἀνήγειρεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐδάφους.

Μετά πολλὰς ὥρας ὁδοιπορίας ἔφθασεν ὁ Βεετχόφεν εἰς Ὀλμουτς, ὅπου καταβεβλημένος μέχρι θανάτου ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς κλίνης ἀθλίου τινὸς ξενοδοχείου. Πάλιν ὤνειρεύθη τὴν ἡρωϊκὴν του μουσουργίαν, καὶ πάλιν εἶδεν ἐσπυτὸν κείμενον νεκρὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὑπεράνω του ὅμως ἵστατο ἡ θεὰ τῆς τέχνης, καὶ ἐστεφάνου αὐτὸν μὲ στέφανον ἀθάνατον ἐκ δάφνης.

Ἐνδυναμωμένος καὶ θαρρῶν ἐπανῆλθε τὴν ἐπιούσαν εἰς Βιέννην, ὅπου εἶχε φθάσει ἡ εἰδῆσις τῆς γενομένης εἰρήνης. Αἱ ὑποθέσεις του ἐτακτοποιήθησαν περισσότερον ἢ ὅσον ἐπερίμενε, ἂν καὶ ἡ ἐρωμένη του Ἰουλία, ἥτις, ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔλεγε, δὲν ἦτο ἀνταξία του, ἡρράδωνίσθη μὲ τὸν κόμητα Γάλλενμπεργ, ὁ δὲ δοῦξ Λιχνόβσχυ ἐτήρησε τὴν ὀργὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Ἀντὶ τοῦ ἀτυχοῦς ἐρωτός του, ἀντὶ τῆς ἀπωλείας τῆς φιλίας, ἀντὶ τῶν πολλῶν βασάνων καὶ θλίψεων, ἀντὶ τῆς μεγάλης θυσίας, ὁ Βεετχόφεν ἀπῆλαυσε τὴν ἀθανασίαν.

Σ. ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΑΝΣ

ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΔΟΥΛΟΙ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ἰπάρχουσιν ἱστορικαί τινες γνώμαι, ἵνα μὴ εἰπω προλήψεις, ὁμοιάζουσαι τὸν Νεῖλον ποταμόν. Ἀγνωστον πόθεν οὗτος πηγάζει, ἀλλ' οὐδόλως γνωστότερον ἐπὶ τίνων γεγονότων ἢ κειμένων στηρίζονται αἱ γνώμαι αὗται. Καὶ ἐν τούτοις εἰσὶ πρὸ αἰώνων παρὰ τοῖς πλείστοις παραδεδεγμένα: ἡ δὲ ἕξις τὰς περιβάλλει διὰ κύρους ἐξομοιούτος σχεδὸν αὐτὰς πρὸς τὰ πρῶτα ἀξιώματα τῆς γεωμετρίας, ἅτινα οὔτε εἰς ἀμφισβήτησιν ὑπόκεινται οὔτε ἀποδείξεως εἰσὶ δεκτικά. Ἄν δέ τις φανῇ ἀντιφρονῶν, ὁμοιάζει

ἄνθρωπον ἀμφισβητοῦντα ὅτι μεταξὺ δύο σημείων ἡ εὐθεῖα εἶναι συντομωτάτη, ἢ ζητοῦντα ἀποδείξεις περὶ τούτου ἵνα πεισθῇ.

Κατὰ τοιοῦτου τινὸς ἱστορικοῦ θεωρήματος ἐπιχειροῦμεν σήμερον ἐνστάσεις τινάς, ὑποτασσόμενοι ἐκ προοιμίων εἰς τὴν ἐπὶ παραδοξολογίᾳ μομφὴν καὶ λέγοντες τῷ φίλῳ ἀναγνώστῃ «Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ.»

Οἱ πλείστοι τῶν συγγραψάντων τὰ κοινῶς ἀναγινωσκόμενα πονήματα περὶ τῆς καταπτώσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κόσμου καὶ τοῦ συγχρόνου ταύτῃ θριάμβου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς οἷαν δὴποτε σχολὴν καὶ ἂν ἀνήκωσιν, οἷανδὴποτε φιλοσοφικὴν ἰδέαν ἢ πολιτικὴν φαντασίαν καὶ ἂν ὑπηρετῶσι, φαίνονται συμφωνοῦντες κατὰ τοῦτο: «ὅτι τὸ χριστιανικὸν δόγμα ἀνέβη ἔρπον ὡς ὁ κισσὸς ἀπὸ τῶν κατωτάτων εἰς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ρωμαϊκῆς κοινωνίας, καὶ πρῶτοι αὐτοῦ προσήλυτοι καὶ ὁμολογηταὶ ὑπῆρξαν οἱ δοῦλοι, οἱ ἀπελεύθεροι, οἱ χειρώνακτες, οἱ ἀγρόται, οἱ κάπηλοι, αἱ ἐταῖραι, οἱ μεταπράται, ὁ ὄχλος, τὸ σκυλολόγιον, αἱ τάξεις τέλος ἐκεῖναι τῆς κοινωνίας, ἃς ὁ Ἁγ. Ἰερώνυμος ὠνόμαζεν «ἀγενῆ συρφετόν» (vilis plebicula.)»

Τοιαῦτα μαρτυροῦσιν οἷτε κληρικοὶ συγγραφεῖς καὶ οἱ ἐχθρικῶς διακείμενοι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτε Βολταῖρος καὶ ὁ Ἀββᾶς Φλωρῆ, ὁ Γίβων καὶ ὁ Καντού. Κατὰ τοῦτο δὲ μόνον διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, ὅτι οἱ μὲν φιλόχριστοι θεωροῦσι τὴν ταπεινὴν ταύτην καταγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς τὸ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτοῦ, ἐλθόντος νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύσεις τοῦ δούλου καὶ νὰ διδάξῃ τὴν ἰσότητά καὶ τὴν ἀγόπην, οἱ δὲ τᾶναντία φρονοῦντες ὁρμῶνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἵνα παραστήσωσι τὸ νέον δόγμα ὡς ἀνατολικὴν δεισιδαιμονίαν ἐπιβληθεῖσαν εἰς τὸν κόσμον, κατ' αὐτὴν τῶν ἀπολογητῶν τὴν μαρτυρίαν, ὑπὸ ἡλιθίου καὶ ἀπεκτηνωμένης πλειονοψηφίας.

Ἄν ἡ γνώμη αὕτη τῆς συρφετώδους καταγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ὁρμητήριον ἐπιχειρημάτων εἰς μόνους τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς θεολόγους, ἡ ἐξέτασις περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς ἤθελεν ἐνδιαφέρει μόνον τὸν ἀρχαιοδίφην. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔχει οὕτω, ἡ δὲ ἐρευνᾶ ἣν ἐπιχειροῦμεν δὲν

εἶναι ἰσῶς ἀμέτοχος σήμερον καὶ πρακτικοῦ τινος διαφέρωντος· καθόσον πλὴν τῶν θεωρητικῶν λογίων καὶ ἄλλοι τινές, πολὺ τούτων ἐπιφοβώτεροι, ἐκμεταλλεύονται πρὸς ἐπιτυχίαν ἀπαισίων σκοπῶν τὴν ἐπικρατήσασαν γνώμην τῆς ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἐγκυβερύσεως ἐν Ῥώμῃ τοῦ χριστιανισμοῦ. Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐρυθροὶ λεγόμενοι δημοκράται, κοινοκτῆμονες, ἑταιρισταί, φαλαγγίται ἢ ὅπως ἄλλως καλοῦνται, οἱ φρονούντες, ἢ τοῦλάχιστον κηρύττοντες, διὰ πᾶν καλόν, πᾶσα πρόοδος καὶ εὐγενὴς ἰδέα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πλήθους. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν διακρίνονται συνήθως ἐπὶ ὑπερβολῇ εὐσεβείας· ἀπ' ἐναντίας μισοῦσι καὶ ἀποστρέφονται πᾶν δόγμα καὶ πάντα νόμον. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως ἀναγκάζομενοι καθ' ἑκάστην νὰ συμμάχῳσι μετὰ τοῦ ὄχλου, τῆς βίας, τῆς ἀμαθείας καὶ πολλάκις τοῦ ἐγκλήματος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀλλοκότων αὐτῶν συστημάτων, ἀρέσκονται ἐνίοτε παραβάλλοντες ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς κήρυκας τοῦ χριστιανισμοῦ, μεταχειρισθέντας δὴθεν ὡς ἐκεῖνοι πρὸς θρίαμβον τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀγενῆ συρφετὸν δούλων, ἑταιρῶν, καπῆλων καὶ φαυλοδίων.

Εἰς τοὺς δημοκόπους τούτους κυρίως ἀποβλέπομεν ἐξετάζοντες διὰ βραχυτάτων ἂν ἡ χριστιανικὴ ἀνάπλασις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου δύναται τῷ ὄντι νὰ θεωρηθῇ ὡς κατόρθωμα τῆς συρφετώδους ὀχλοκρατίας. Πρὸς μείζονα εὐκολίαν τῆς ἐρεῦνης ταύτης δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸν ὄχλον τῆς Ῥώμης ἐπὶ τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων εἰς τέσσαρας κατηγορίας· εἰς κυρίως δούλους, εἰς γεωργοὺς, εἰς χειρῶνακτας, καὶ καπῆλους ἢ μεταπράτας, μὴ λησμονοῦντες ὅτι καὶ αἱ τελευταῖαι αὗται βιομηχανίαι ἡσχοῦντο πολλάκις κατὰ τὸν τέταρτον ἔτι Μ. Χ. αἰῶνα ὑπὸ δούλων καὶ ἀπελευθέρων. Ἰδωμεν ἤδη κατὰ πόσον τὸ χριστιανικὸν δόγμα ἐθεράπευε τὰ συμφέροντα καὶ τὰς ὁρέξεις τῶν τάξεων τούτων καὶ ποίας ὑποδοχῆς ἔτυχε παρ' ἑκάστη αὐτῶν.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν χωρικῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτων ὀλίγιστα θέλουσιν ἀρκέσει, ἀφοῦ ἀναμφισβήτητα καὶ πανθομολογούμενα γεγονότα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ἀγροτικὸς ὄχλος τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξε δυσμενέστατος καὶ ἀσπανάτος διώκτης τῆς εὐαγγελικῆς

μεταρρυθμίσεως. Μεσοδόντος τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ὁ χριστιανισμὸς ἦτο ἤδη πρὸ ἐτῶν ἢ ἐπίσημος τοῦ κράτους θρησκεία· οἱ διάδοχοι τοῦ Κωνσταντίνου ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου· αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐδογματίζον καὶ πανταχοῦ ἐκάπνιζε τὸ θυμίαμα· ἀλλ' ἐν τοῖς ἀγροῖς τὰ εἰδῶλα ἔμενον εἰσέτι ὁρθά· καθότι οἱ γαιοκτῆμονες καὶ οἱ ἀγροκόμοι, καίτοι χριστιανοὶ ὄντες πρὸ πολλοῦ, ἐφοβοῦντο τοὺς δούλους, τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς ἀρατῆρας ὀλοφύχως ἔτι ἀφωσιωμένους εἰς τοὺς πατρώους αὐτῶν θεοὺς. Ἐν ταῖς πόλεσιν ὀλίγοι ἀπέμενον οἱ μὴ χριστιανοί, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀγροῖς οἱ χριστιανοὶ ἠδύναντο ν' ἀριθμηθῶσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων, ὁ δὲ Χριστὸς ἐκαλεῖτο ἀκόμη κατὰ τὸν πέμπτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ὁ Θεὸς τῶν πόλεων.

Magnus qui colitur solis in urbibus.

Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης προέκυψε τὸ νέον ὄνομα τῆς εἰδωλολατρείας, ἣτις ἐκαλεῖτο ἔκτοτε Paganismus, ἡγοῦν ἀγροτισμός, θρησκεία τοῦ ἀγρότου. Ἐνῶ ἐν Ῥώμῃ καὶ Βυζαντίῳ ἀντήχει ἡ φωνὴ τῶν Ἀμβροσίων, τῶν Χρυσοστόμων καὶ τῶν Αὐγουστίνων, τοὺς ἀγροὺς περιήρχοντο ἀκόμη οἱ ἱερεῖς τῆς Ρέας, οἱ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ ἀπαθανατισθέντες ἐκεῖνοι κίμαιδοι καὶ Γάλλοι, οἱ τοσοῦτον κίσχυροι καὶ ἀκάθαρτοι, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ὄνος τῶν Λούκιος ἡσχύνετο ὀδαιπαρῶν μετὰ τοιούτων συντρόφων. Ἀλλ' οἱ ἀγρόται, ἥττον ὑπερήφανοι τοῦ ὄνου, ἐδέχοντο αὐτοὺς μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης· ἡτπάζοντο τὰς ῥυπαρὰς χεῖρας τῶν, τοὺς δὲ σάκκους αὐτῶν ἐπλήρουν ὀραχμῶν, ὀβελῶν, σίκων, οἴνου καὶ τυρίων. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι κατ' αὐτὴν περίου τὴν ἐποχὴν ἡ Ρέα ἤρχιζε νὰ γηράσκη, οἱ δὲ πιστοὶ αὐτῆς λάτρουσι, βλέποντες αὐτὴν καθ' ἑκάστην παρακμάζουσαν καὶ ῥυτιδουμένην, ἡσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νεωτέρας θεότητος. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Ἰησοῦ προὔτιμησαν τὴν Συρίαν Θεάν, τὴν μαύρην Ἀφροδίτην, ἣτις μεταξὺ ἄλλων πλεονεκτημάτων εἶχε καὶ τὸ μέγιστον νὰ δύναται νὰ συζήσῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν γεγηρακότων ἀλλ' ὀρθῶν εἰσέτι εἰδώλων. Καὶ τῷ ὄντι ἀπαντῶμεν αὐτὴν ἀνὰ πᾶν βῆμα συνοδαιοποροῦσαν δι' ὁρέων καὶ κοιλάδων μετὰ τῆς Ρέας, ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ αὐτοῦ ὄνου, τὴν δὲ νύκτα

καταλύουσιν ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ αὐτοῦ νοῦ. Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν περιήρχοντο τὰ χωρία καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐπισύροντες τὴν προσυχὴν καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν χωρικῶν διὰ τοῦ γυναικείου αὐτῶν ἱματισμοῦ καὶ τοῦ ἀγενεῖου προσώπου. Διωχθέντες ἐκ τῶν πόλεων, οὐδενὸς ἡμέλουν ἵνα διακωνίσωσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς τὴν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν ἐξ ὧν ἀπέζων ἐν τρυφῇ καὶ ἀφθονίᾳ. Ὅπως δύνανται νὰ εἰσδύωσιν εὐχερῶς καὶ ἀνυπόπτως εἰς τοὺς κόλπους τῶν οἰκογενειῶν ἦσαν πάντες ὑποχρεωτικῶς ἐκτομίαι. Ἐγνώριζον ὡς οὐδεὶς ἄλλος νὰ κολακεύωσι τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρέξεις τοῦ πλήθους· προέλεγον τὰ μέλλοντα· ἔψαλλον διὰ γυναικῶδους φωνῆς ἀσελγεῖς ὕμνους· ἐχόρευον εἰς τὸν ἦχον χαλκίνων ἀγγείων· κατέπινον μαχαίρας ἴσως δὲ καὶ φλογεροῦς ἄνθρακας ὡς οἱ παρ' ἡμῖν ἀγύρται. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦσαν ἄνθρωποι διχασκεδαστικοὶ καὶ ἀρεστοὶ εἰς τὸν ῥωμαῖον χωρικόν, ὅστις τοὺς ὑπεδέχετο ἀνοικταῖς ἀγκάλαις, ἐνῶ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Θεοῦ τῶν πόλεων κατεφρόνει καὶ ἐδίωκεν ὡς ἐπείσάκτους καὶ ταραξίαις. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ ἄλλως ἐνῶ οὗτοι ἀντὶ ἁσμάτων, ὁρχήσεων καὶ θωπειῶν ἐτόλμων νὰ κηρύττωσιν εἰς ἡλίθιον καὶ διεφθαρμένον ὄχλον τὴν ἐγκράτειαν, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ πᾶσαν θουσίαν; Ὁ ἀρχέτυπος, ἄσπιλος καὶ ἀμιγῆς χριστιανισμὸς τῶν πρώτων αἰώνων, ὁ χριστιανισμὸς τοῦ Ἰησοῦ, τῶν ἀποστόλων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οὔτε ἐποίησεν οὔτε ἠδύνατο νὰ ποιῇσθαι προσηλύτους μεταξὺ χωρικῶν ἀπεκτηνωμένων ἐκ τῆς διεφθορᾶς καὶ τῆς δεισιδαιμονίας. Οἱ κήρυκες αὐτοῦ ἐδιώχθησαν καὶ ἐσυρίχθησαν ὡς ὀχληρὰ «περικαθάρματα τῆς γῆς,» κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ Ἀγ. Παύλου· πᾶσαι δὲ αὐτῶν αἱ προσπάθειαι συνεντρίβησαν κατὰ τῆς ἀναλγησίας τοῦ ῥωμαίου ἀγρότου ὡς τὰ κύματα κατὰ τῶν βράχων. Τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ συγγράμματα τῶν τότε πατέρων καὶ πρὸ πάντων τὰ πικρὰ παράπονα τοῦ Ἀγ. Σαλβιανού. Τότε δὲ μόνον ἠδυνήθη ὁ χριστιανισμὸς νὰ καταστῇ ἡ θρησκεία τοῦ χωρικοῦ, ἀφοῦ ἐμιάνθη καὶ ἐνοθεύθη ἐκ τῆς μακροχρονίου μετὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ἐπιμιξίας· ἀφοῦ

ἐκὼν ἄκων παρεδέχθη κάκεῖνος εἰδωλα, τελετὰς, δεισιδαιμονίας καὶ πανηγύρεις. Τοὺς χωρικοὺς ἐχριστιάνισαν οὐχὶ ἀπόστολοι κηρύττοντες κίωκους ἀληθείας, ἀλλὰ πλάνητες καὶ ἐπαῖται μοναχῶν περιφέροντες ἅγια λείψανα, θαυματουργοῦντες, προφητεύοντες, μυθολογοῦντες καὶ κατὰ τὴν αἰσχροπότητα καὶ ἀγυρτεῖαν οὐδόλως ἐλαττούμενοι τῶν ἱερέων τῆς Πέρας καὶ τῆς Συρίας Θεοῦ. Τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐλκύσῃ τις ἄλλως ἢ κολακεύων τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρέξεις του, γενόμενος δηλ. δημαγωγός· ἀλλὰ τὰ ὑψηλὰ διδάγματα τοῦ εὐαγγελικοῦ χριστιανισμοῦ κηρύττοντα ἄσπονδον πόλεμον κατὰ τῶν τοιούτων ὁρέξεων ἀδύνατον ἦτο νὰ καταστῶσι θέματα δημαγωγίας. Συγγραφεῖς τινες, τυφλούμενοι ὑπὸ κομματικοῦ πάθους, ἐτόλμησαν νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια ἐγένετο ἀμέσως ἀσπαστὴ εἰς τὰ δυστυχοῦντα καὶ δυναστευόμενα πλήθη, διότι ἐκόμιζεν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ λέξις αὕτη κατήντησεν ἐσχάτως παρὰ τοῖς ἅγαν δημοκράταις τοσοῦτον ἐλαστικὴ καὶ τοιαύτη ἐγένετο κατάχρησις αὐτῆς, ὥστε ἀγνοοῦμεν τῇ ἀληθείᾳ τί ἐννοοῦσιν οἱ κύριοι οὗτοι λέγοντες ἐλευθερίαν. Οἱ χωρικοὶ ἀπ' ἐναντίας τῆς παρακμαζούσης Ῥώμης εἶχον περὶ ἐλευθερίας ἰδέαν σαφὴ καὶ ἀκριβῶς ὠρισμένην. Τὴν ἰδέαν ταύτην εὐρίσκομεν διατυπωμένην ἄνευ τῆς ἐλαχίστης περιφράσεως ἐν τῷ κατωτέρῳ ἀποσπασματι δημώδους κωμωδίας τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ὁ διάλογος μεταξὺ χωρικοῦ καὶ τοῦ Ἐφεστίου Θεοῦ καὶ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἡ ἐπικρατήσασα παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ Λεῖγῆρος ὀχλοκρατία μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Βαγαυδίων.

Ἐφεστῖος Θεός.

«Ποίαν ἐλευθερίαν θέλεις νὰ σοὶ δώσω;»

Χωρικός.

«Τὴν ἐλευθερίαν νὰ λαμβάνω χρήματα παρ' ὅσων δὲν μοὶ χρεωστοῦσι, νὰ γυμνῶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς γείτονάς μου.»

Ἐφεστῖος Θεός.

«Ἡ ἐλευθερία ἣν ζητεῖς ὁμοιάζει πολὺ μὲ ληστείαν. Ἡ αἰτησίς σου εἶναι δύσκολον νὰ παραχωρηθῇ· ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ σ' εὐχαριστήσω. Ἀκουσέ με, πορεύθητι εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ Λεῖγῆρος.»

Χωρικός.

«Τί νά κάμω ἐκεῖ;»

Ἐφίστιω: Θεός.

«Ἐκεῖ θά εὖρῃς ὅτι ζητεῖς ἐλευθερίαν ἀπεριόριστον. Παρά τας ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου οὔτε νόμοι ὑπάρχουσι πλέον, οὔτε ἰδιοκτησίαι, οὔτε περιορισμός οἰοσθήποτε. Οἱ δυστροποῦντες πλούσιοι δένονται εἰς πασσάλους ἢ κρεμάζονται εἰς τοὺς κλάδους δρυός. Οἱ ἀγρόγραμματοι ἀναδεικνύονται ῥήτορες, δικασταὶ καὶ στρατηγοί. Τὸ πᾶν εἶναι ἐκεῖ θεμιτὸν καὶ κατορθωτόν.»

Ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Λεῖγῆρος κοινωνικῆς καταστάσεως, ἡ πρὸ δεκαπέντε αἰώνων χαρὰχθεῖσα, δὲν ὁμοιάζει πολὺ τὴν πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν ἐπικρατοῦσαν ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπαρχίαις ἐπὶ τῆς δικτατορίας τοῦ Γαμβέττα; Ἄν δὲ ἀπὸ τῶν χειρῶν τούτου μετέπιπτεν ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς γνησίους ἀντιπροσώπους τοῦ γαλλικοῦ ὄχλου, τοὺς Πυάτους καὶ τοὺς Βλαγκὲ ἡ ὁμοιότης δὲν ἤθελεν εἶναι πλήρης καὶ ἀπαράλλακτος; Οἱ σήμερον ἐν τῷ Σηκουάνα καταποντισμοί, οἱ ἐν Λουγδούνῳ τουφεκισμοὶ καὶ τὰ ἐν Ἀλσατίᾳ δλοκαυτώματα ἔχουσι τινὰ φθονήσωσιν εἰς τοὺς πασσάλους καὶ τὰς ἀπὸ δρυός ἀναρτήσεις τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος; Τὰ δὲ προγράμματα τῶν καθ' ἡμᾶς δημαγωγῶν δὲν ἔχουσι πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐπαγγελίας τοῦ Ἐφυστίου Θεοῦ;

Ἐρωτῶμεν ἤδη τὸν ἀναγνώστην ἂν τοιοῦτου εἵδους ἐλευθερίαν ἐκόμεζεν εἰς τὰ ἀγροτικά πλήθη ἢ θρησκεία τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ ἂν τὰ δόγματα αὐτῆς ἠδύναντο νὰ ἀρέτωσιν εἰς ἀνθρώπους, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ δὴ ἀποβλέποντας ἢ πῶς νὰ κορέσωσι τὰς κτηνώδεις αὐτῶν ὀρέξεις διὰ τῆς βίας, τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς κοινοκτημοσύνης; Ἡ λογικὴ ἀποκρίνεται «Ὅχι,» καὶ πάντα τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα ἐπικυροῦσι τὴν ἀπάντησιν ταύτην· τάναντία δὲ δοξάζουσι μόνοι οἱ θέτοντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἀντὶ ἀκανθίνου στεφάνου πῖλον ἐρυθρόν, καὶ τὰς λέξεις Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς θεωροῦντες ὡς συνωνύμους.

Ἰκανὰ νομίζοντες τὰ παρατεθέντα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δυσμενείας τοῦ Ῥωμαίου χωρικοῦ πρὸς τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, θέλο-

μεν ἤδη ἐξετάσει ἂν ἔτυχε κρείττονος ὑποδοχῆς παρὰ τῷ ὄχλῳ τῶν πόλεων.

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Tout passe, tout lasse dans ce monde. Οὐδὲν ἀληθέστερον. Αἱ ἀποκρέω κατ' ἔτος παρακμάζουσι, καὶ παρακμάζουσι διότι ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἀνήλθον εἰς τὰς ἄνω τάξεις αἱτινες τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐν τῇ εὐθυμίᾳ αὐτῶν δὲν εἶναι εὐθυμοί. Ἐνθυμεῖσθε ἄλλοτε τὰς δύο τελευταίας κυριακάς τῶν ἀποκρέω; Ὅποια ζωνρότης παρὰ τῷ λαῷ! Ὅποια εὐθυμία! αἱ ὁδοὶ Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου ἦσαν ἀδιάβατοι ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν προσωπιδοφόρων καὶ ἐφέτος αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἀδιάβατοι ἕνεκα τῶν θεατῶν οἵτινες ἐθεῶντο... τί; καὶ ἐγὼ ἀγνοῶ. Ἐν τούτοις οἱ χοροὶ ἦσαν ἄφθανοι· τὴν νύκτα πληθὺς προσωπιδοφόρων διέτρεχε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ μετέβαινεν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν· τίνες ἦσαν αὐτοί; δὲν ἦτο ὁ λαός. Ὁ λαός δὲν εἶναι πλέον εὐθυμός· ἡ καρδία τοῦ ἀκατεργάστου αὐτοῦ λαοῦ, ὡς τὸν ὀνομάζομεν ἡμεῖς, εἶναι τεθλιμμένη καὶ ἐκπεπληγμένη· ἐκπεπληγμένη διὰ τὰς φοβερὰς συμφορὰς τῆς Γαλλίας· τεθλιμμένη, διότι ἐγενόμεθα παίγνιον μιᾶς τῶν ἰσχυρῶν δυνάμεων, τῆς Ἀγγλίας, ἥτις δὲν ἐννοεῖ ὅτι ὅταν αὐτὴ καταχρᾶται τῆς ἰσχύος αὐτῆς πρεσβεύουσα τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἐξυγιάζει τὴν ληστὴν ὅστις διὰ τοῦ αὐτοῦ δικαίου φονεύει ἢ φορολογεῖ τοὺς αἰχμαλώτους.

Παρατηρήσατε τί συμβαίνει ἀπὸ τινος ἐν Ἑλλάδι· αἱ πάνδημοι ἐορταὶ ὅλον ἐκλείπουσιν ἢ φθίνουσιν, ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ν' ἀναμιχθῇ ἡ μέση τάξις· διατὶ ἄρα γε ἡ μέση τάξις δηλητηριάζει τὰς τοῦ λαοῦ διασκεδάσεις; Δὲν εἴμεθα φιλόσοφοι, ἄπαγε τῆς βλασφημίας, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον. Ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν δὲν ἀναπτύσσεται οὐδ' ἐνθαρρύνεται ὁ ἐθνικὸς βίος· πλαστὸς πολιτισμὸς μᾶλλον ὀλέθριος τῆς βαρβαρότητος εἰσέδυσεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν, εἰσέδυσε δὲ εἰς τὰς μᾶλλον ἀνεπτυγ-